

SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN “SURIYELİ” KAVRAMINA İLİŞKİN TUTUMLARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ÇÖZÜMLEME (BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ VE KARABÜK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

A SOCIOLOGICAL ANALYSIS ON THE BEHAVIORS OF STUDENTS REGARDING THE CONCEPT THE “SYRIAN” (A CASE OF BULENT ECEVIT UNIVERSITY AND KARABUK UNIVERSITY)

Adem SAĞIR*
Semih KURTKARA**

Öz

Bu çalışmada “Suriyelilere” yüklenen anlamlara odaklanılmıştır. Çalışmada sosyoloji okuyan lisans öğrencilerinin Suriyeli kavramına ilişkin tutumlarını saptamak amaçlanmıştır. Çalışmanın temel problemi Suriyeli sığınmacılar üzerinden oluşan toplumsal alanın sosyoloji öğrencileri tarafından nasıl anlamlandırıldığı olarak belirlenmiştir. Çalışmada nicel yöntem tercih edilmiş, katılımcılara 19 soruluk anket formu uygulanmıştır. Ankette vatandaşlıkla ilişkili tartışma gündemleri başta olmak üzere Suriyelilere yapılan yardımların anlamlandırılması, Suriyelilere sunulan sağlık ve eğitim hizmetlerinin algılanma biçimleri, Türkiye ekonomisi üzerinde yarattığı olumlu-olumsuz etkilerin değerlendirilmesi, Suriyeli sığınmacıların neden oldukları sosyal problemler gibi temel noktalar yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Zorunlu Göç, Sığınmacı, Suriyeli, Karabük Üniversitesi, Bülent Ecevit Üniversitesi.

Abstract

This study focuses on the meanings ascribed to the “Syrians”. The study aims at determining the behaviors of sociology students at undergraduate level regarding the concept of Syrian. The basic problem of the study, how the social field formed through Syrian refugees is interpreted by the sociology students. The study employed quantitative method and the participants responded to a questionnaire form of 19 questions. The questionnaire mainly consists of the agenda related to citizenship issues as well as interpretation of aids given to the Syrians, how education and health services offered to the Syrians are perceived, assessment of their negative and positive impact on Turkish economy, and social problems caused by the Syrian refugees.

Keywords: Migration, Forced Migration, Refugee, Syrian, Karabük University, Bülent Ecevit University.

1. GİRİŞ YERİNE: KÜRESELLEŞEN DÜNYADA DEĞİŞEN GÖÇMENLİK ALGILARI¹

Göç teorisyenleri, 21’inci yüzyılı *Göçler Çağı* olarak nitelendirirse de göçler, insanlık tarihiyle özdeş bir sosyal gerçekliktir. Toplumsal hareketlilik ve değişmelerin kaynağı olarak tarihin ilk döneminden itibaren varolan göçlerin, zaman ve mekâna göre farklı biçimlerde karşımıza çıktığını söylemek mümkündür (Castles ve Miller, 2008). Sürgün, kolonileştirme hareketleri, sömürgecilik, işgücü göçü, savaşlar, diasporalar, siyasi yer değiştirmeler ve mültecilik gibi birçok kavram bu durumu yansıtmaktadır. *Göçler Çağı* nitelemesinin arkasındaki sebeplerden birisi kuşkusuz, dünyanın *küresel bir köy* haline gelmesi ve buna bağlı olarak da toplulukların küresel sosyal ilişki ağlarıyla sarmalanmış olmasıdır. Oluşan bu sistem içerisinde en küçük bir değişiklik, domino etkisiyle taşların yerinden oynamasına ve toplulukların kimliklerini yeniden inşa etmesine neden olmaktadır. Ayrıca içinde bulunulan sosyal şartlara göre göçmenlere yüklenen toplumsal anlamların da değişmesi söz konusudur. Bu bağlamdan hareketle göçlerin, kimlikler üzerinden yaşanan tartışmalarla paralel ilerlemesinin yeni dönemin belirgin özelliklerinden olduğunu ifade etmek mümkündür.

Göç en basit tanımıyla insanların ekonomik, sosyal ve siyasi sebepler yüzünden yer değiştirmeleri olarak tanımlanmaktadır. Sosyal, kültürel ve fiziki çevrenin de değiştirilmesi anlamına gelen göç olgusu, insanın kendine yeni bir toplumsal çevre oluşturmasının da başlatıcısıdır. Buna göre göçle insanın *hayat algılaması* başta olmak üzere, *vatan tanımlaması*, *kendine dönük kimlik algılaması* ve *yabancı/öteki tanımlaması* değişmektedir. Ayrıca aynı değişimler, gelinen yerin sakinlerinin tutumlarında da yaşanmaktadır. Sosyal

* Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ademsagir@karabuk.edu.tr

** Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Lisans Öğrencisi.

¹ Bu çalışmanın teorik kısımlarındaki bazı ön okumalar, 28-29 Nisan 2016 tarihlerinde TODAİE ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen “Anadolu’ya Göç Konferansı” sempozyumunda “Avrupa’da ve Türkiye’de Mültecilere Dönük Yasal Düzenlemeler Örneğinde Karşılaştırmalı Bir Çözümleme” başlığında sunulmuştur. Bu çalışma bildirinin uzun bir zaman diliminde gözden geçirilmiş, genişletilmiş ve odağı değiştirilmiş halinden oluşmaktadır.

etkileşimin ortaya çıkardığı süreçlerde, mekânın sahipliği ve aidiyet üzerinden yürütülen kimlik tartışmalarında yerli ve yabancı söylemleri ağır basmaktadır. Bu aynı zamanda ayrımcılık ve dışlayıcılık mekanizmalarının da harekete geçtiği sosyal ağların temel göstergeleri olarak belirmektedir. Bugün bahsi geçen bu mekanizmalar, Suriyeli göçmenler üzerinden işlemektedir. Suriyeli sığınmacılar, bugün dünyanın büyük bir küresel köy olduğu gerçeğinin yeniden hatırlandığı bir döneme geçişin habercisi olmaktadır. Günümüzde göç, kuramsal temelini zorunlu göç literatüründen beslerken, geçmişte göçlerle ilgili yapılan çalışmaların aksine daha yoğun bir şekilde devletlerarası hukuk çalışmalarının da odağı haline gelmeye başlamıştır. Mülteci, bir kopuş sürecine dâhil olması nedeniyle yerinden edilmişliğe ek olarak artık yüzer kalabalıklar olmaya evrilmiştir. Avrupa başta olmak üzere birçok ülkede güvenlik sorunlarıyla ilişkilendirilen mülteciler, ulaştığı mekânlarda risk unsuru olarak tanımlanmasıyla da önemli bir noktada durmaktadır. Böylece mültecilik üzerindeki çalışmaların risk toplumu kavramsallaştırmasının bir uzantısı olarak algılanması gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Beck'in Risk Toplumu kavramsallaştırması, mültecilerle karşılaşan dünyanın gündelik akışkanlığını betimlemesi bakımından kullanılabilir durmaktadır. Beck, modernleşmenin bugün 21'inci yüzyılın eşliğinde kendi karşıtını tüketip yitirdiğini, şimdi de sanayi toplumunun öncülerini ve işlevsel ilkelerini baltalayarak kendi kendini hedef aldığını ifade etmiştir (Beck, 2011, 9). Beck'in risk toplumu kuramında da ifade ettiği üzere modernleşme sürecinde, yıkıcı güçler giderek daha fazla serbest kalmakta ve bunlar insanın hayal gücünü şaşkınlığına uğratan güçler olarak dikkat çekmektedir (Beck, 2011, 23). Kitlesele mülteci akımlarının gündeme gelmesi aynı zamanda dünyadaki genel istikrarsızlık haliyle de doğrudan ilişkilidir. Bu belirsizlik hali, kapitalizmin yaşadığı yeni bir süreçtir ve ortaya çıkan toplumsal hareketliliklerin de birincil kaynağı durumundadır. Savaşlar, iklim değişiklikleri, çevre krizleri, ekonomik istikrarsızlıklar, ırkçılık üzerinden yükselen tartışmalar gibi birçok durum, bu belirsizlik halinin göstergeleri olarak karşımızda durmaktadır. Mültecileri ayrıca sosyal ağları harekete geçiren ve küreselleşmeyi yeniden tanımlayan bir belirsizlik hali olarak tanımlamak da mümkün görünmektedir.

2011 yılında patlak veren Suriye krizi, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana gerçekleşen en büyük mülteci krizi olarak kayıtlara geçmiştir. Ekim 2018 itibariyle Türkiye'deki kayıtlara bakıldığında toplam Suriyeli sayısının 3.577.792 ve geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeli sayısının toplamda 174.965 olduğu görülmektedir. AFAD'ın verilerine göre geçici barınma merkezlerinde yer alan Suriyeliler içerisinde 83.246 öğrencinin eğitim hizmetinden yararlandığı, 87.168 kişinin de mesleki eğitimlere katıldığı anlaşılmaktadır (AFAD, 2018). Birleşmiş milletin yayınladığı verilerde ise Ağustos 2018 itibariyle Türkiye'de 3.54 milyon Suriyelin bulunduğu yer almaktadır. Ayrıca aynı raporda yerinden edilmiş yaklaşık 4 milyon sığınmacının Türkiye'ye gelmeye devam ettiklerinin altı çizilmektedir (UNHCR Türkiye, 2018). ABD merkezli araştırma şirketi PEW'e göre 2011 yılından itibaren kriz nedeniyle 13 milyon Suriyeli evlerini terk etmiştir. Çoğu Ortadoğu'da kalırken, 1 milyonun üzerindeki Suriyelinin ise Avrupa'ya gittiği görülmektedir. Rapora göre Avrupa'ya sığınma talebiyle ya da mülteci olarak giden Suriyelilerin 500 binden fazlası Almanya'ya, 110 binin üstünde Suriyelinin İsviçre'ye ve yaklaşık 50 bini de Avusturya'ya gitmiştir. Aynı raporda Kuzey Amerika'ya da yaklaşık 100 bin Suriyelinin göç ettiği belirtilmiştir (PEW, 2018).

Günümüzde dünyanın, özellikle de Avrupa'nın Suriyeli mültecilerle karşılaşması, tam da sorunun başladığı ana izleği oluşturmaktadır. Çünkü Suriyeli mülteciler, mekân ve zaman kavramında yeni bir kırılmanın yaşanmasına neden olmuştur. Zaman ve mekânda ilk kırılma, televizyon ile başlayan ve internet ile zirve yapan bir dönüşümle gerçekleşmiştir. Küreselleşme kavramı, tam da bu ilk kırılma sürecini ifade eden değişimlerin toplamını anlatır. Mültecilerle yaşanan yeni kırılma dalgası ise Avrupa'da mekânın ve mekânla birlikte toplumsal tutumların yeniden inşasında önemli dönemeçlerden birisi olmuştur. Geçmişte mültecilik salt bir sosyal problem iken, bugün aynı kavram, toplumsal çarpışmaların sancılı/çatışmalı bir dışavurumu olarak farklı bir sosyal problem olma durumuna evrilmiştir. Öyle ki bugün, Ortadoğu ülkelerinin Suriyelilere kapılarını açmaması, Batı'nın Suriyeliler için fiziki ve soyut duvarlar örmesi (Uluslararası Af Örgütü Raporu, 2014), Batı'nın Suriyelilerin kalmaları için Türkiye'ye maddi destek ve AB'yle tam üyelik müzakerelerinin hızlandırılmasını teklif etmesi, Avrupa'ya geçmek isteyen sayısız sığınmacı/mültecinin ise denizlerde boğularak ölmeleri sıradan gündemler haline gelmiştir.

Bu çalışmanın temel kaygısı, Mart 2011'de Suriye'de başlayan çatışmalar sonrasında ortaya çıkan Suriyeli sığınmacı olgusuna odaklanmaktır.² Konumundan dolayı Suriyelilerle ilk karşılaşma Türkiye'de yaşanmıştır. İlk temas Türkiye'nin mültecilere kapılarını açması ve Hatay başta olmak üzere birçok sınır ilinde çadırkent/konteynerkent kurulmasıyla gerçekleşmiştir. 2011 yılı Nisan ayından itibaren Türkiye'ye gelen Suriyeli mülteciler önce misafir şeklinde tanımlanmış, ardından Nisan 2012'de Başbakanlık tarafından yayımlanan genelge ile geçici koruma statüsüne alınmışlardır. İkinci temas Türkiye üzerinden Avrupa

² Bu çalışmada Suriyeliler için "sığınmacı" kavramı tercih edilmiştir.

ülkelerine uzanan temastır ki burada da Avrupa ülkelerinin mültecilere karşı uyguladığı yasaklar/sınırlamalar dikkat çekmektedir. Mültecilerle karşılaşmalar, aynı zamanda Avrupalı ülkelerin gündelik hayatlarını düzenlemeye dönük yasal düzenleme ihtiyaçlarını da doğurmuştur. İskândan eğitime, çalışma hayatından sağlığa kadar birçok alanda gündelik hayatlarının düzenlenmesi söz konusu olmuştur. Bunlar aynı zamanda Suriyelilerin toplumsal kabul ve sosyal uyumunun da önemli parametreleri olarak görülmüştür.

Bu araştırma, Karabük Üniversitesi ve Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilere toplam 19 sorudan oluşan bir anket formunun uygulanmasıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sosyoloji bölümü öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılara ilişkin algı ve tutumlarının ne olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın problemi “Sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerin sığınmacılara karşı tutumları nedir?” sorusundan hareketle kurulmuştur. Araştırmanın alt problemleri; “göç ile birlikte dil ve kültür farkı sorun çıkardı mı?”, “sığınmacılara tanınan haklar ve yapılan yardımlar nasıl anlamlandırılıyor?”, “sığınmacılarla fiziksel temaslar öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler oluşturdu mu?” ve “sığınmacıların ülkelerini terk etmelerine olumsuz anlamlar yükledi mi?” şeklinde sıralanmıştır. Araştırma evreni, Karabük ve Bülent Ecevit Üniversitesi sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerden oluşmuştur. 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında bu üniversitelerde kayıtlı sosyoloji bölümünde okuyan öğrencisi sayısı toplam 870’dir. Araştırma evreni olarak da 870 sosyoloji öğrencisi belirlenmiştir. Örneklem 345 kişi ile sınırlı tutulmuştur. Örneklem belirlenmesinde öğrenci sayılarının sınıfsal dağılımı etkili olmuştur. Araştırmanın hipotezleri şu şekilde kurulmuştur:

- Sosyoloji bölümü öğrencileri, Suriyelilerin ülke ekonomisini olumsuz etkilediğini düşünmektedir.
- Sosyoloji bölümü öğrencileri, Suriyeliler ile Türk vatandaşları arasındaki kültürel farklılıkları sorun olarak algılamaktadır.
- Sosyoloji bölümü öğrencileri, Suriyelilerin suça karışma olasılıklarını yüksek olduğu yargısına sahiptirler.
- Sosyoloji bölümü öğrencileri Suriyelileri kendilerine rakip olarak görmektedirler.

Türkiye, Suriyeli sığınmacıların en yoğun göç ettiği ülkelerden birisi olması nedeniyle bu konuda yapılacak her türlü çalışmanın önemli olduğu aşikârdır. Çünkü göçler, ekonomi başta olmak üzere sosyal ve kültürel anlamda birçok problemi beraberinde getirmektedir. Kuşkusuz günlük hayattaki karşılaşmalar da benzer problemlerin besleyici kaynağı olmaktadır. Türkiye’de gündelik hayattaki karşılaşmaların en belirgin şekilde etkilediği kesim genç kuşaktır. Genç kuşağın daha aktif bir şekilde gündelik hayatın içerisinde yer alması, üniversite eğitimleri sırasında Suriyelilerle karşılaşmalarının daha sık olması, iyi bir sosyal medya kullanıcısı olması ve akran gruplarından daha yoğun olması çalışmanın niçin gençleri seçtiği sorusunu anlamlı kılmaktadır. Çalışmada sosyoloji bölümü öğrencilerinin tercihi, aldıkları eğitim formasyonunun Suriyelilerle ilgili farkındalık düzeylerini diğer disiplinlerle kıyaslandığında yükselttiği varsayımı üzerine kurulmuştur.

2. TURİSTTEN GÖÇMENE MİSAFİRDEN MÜLTECİYE

Kitleselel göç hareketleri tarih boyunca dünyanın demografik yapısı başta olmak üzere siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarını etkilemiştir. Bu etkileşimler, göç veren ile göç alan yerlerde aynı derecede fakat farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bir bütün olarak bakıldığında göçün yönünün, insanların yaşadıkları yerlerdeki yetersiz fiziki ve sosyal şartlardan daha iyi şartların olduğu yerlere doğru olması beklenmektedir. Göçle ilgili eski ve yaygın olarak kullanılan kuramsal literatür, bu bağlamdan hareketle itme ve çekme faktörlerine vurgu yaparak göçü ve göç sürecini tanımlamıştır (Lee, 1966, 47). Savaş, kıtlık, siyasi baskı ya da nüfus baskıları gibi etmenleri itme faktörleri arasına sokan ve bu göçleri zorunlu göçler olarak nitelendiren kuramlar; gelişen iş pazarı, daha iyi hayat şartları ve düşük nüfus yoğunluğu gibi etmenleri de çekme faktörleri olarak ele almışlardır. Ancak günümüzde sıklıkla kullanılan kuramsal literatür, göçleri birçok faktörle açıklama eğilimindedir. Aynı literatürde zorunlu göçlerin ve iradeyle yapılan göçlerin de iç içe geçen ağlar oluşturduğu görülmektedir.

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle sınırların silikleşmesi, bölgelerarası dengesizliklerin ve güvenlik kaygılarının ortaya çıkmasıyla birlikte göç/göçmenlik kavramları, Suriyeli sığınmacılar/mülteciler üzerinden yeniden gündeme gelmiştir. Bu bağlamdan hareketle göçler; demografik, ekonomik, toplumsal yapıları değiştirme niteliğiyle hem de ulusal kimliğin sıklıkla sorgulanmasına yol açan kültürel farklılığı beraberinde getirmesiyle tartışılmaya başlanmıştır (Castles, Miller, 2008, 7). Kaya (2009, 23)’nın da ifade ettiği biçimiyle, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında gerek ülke içinde gerekse uluslararası alanda gündeme gelen göç olgusunun aktörleri olan göçmenler, mülteciler, sığınmacılar ve onların çocukları küreselleşme süreçlerinden hem etkilenmişler hem de bu süreçleri çok yakından etkilemişlerdir.

Küreselleşen dünyayla ortaya çıkan göç biçimleri, anavatanlarından uzak toplulukların etnik ya da kültürel kimliklerinin yaşatılmasını da gündeme taşımıştır. Bunların gündeme gelmesinde kuşkusuz küreselleşmenin, farklılıklara yapılan vurguyu ön plana çıkarması önemli rol oynamıştır. Ayrıca göç sonrasında yaşanması muhtemel kültürel karşılaşmalarda *sosyal bütünleşme, entegrasyon, asimilasyon ve çokkültürlülük* gibi kavramların da gündeme alınması göçlerle paralel ilerleyen süreçlere eklenmiştir. Küreselleşmenin dönüştürdüğü göç süreçlerinde kuşkusuz zaman ve mekânın dönüşümü de önemli bir gerçekliktir. Bu değişimlerde niceliksel bir değişim olarak tanımlanabilecek fiziksel bir kırılmanın yaşandığı görülmektedir. Bu durum, zaman ve mekân sınırlarının ortadan kalkmasına ve dünyanın bir ucunda yaşanan bir olayın diğer bir ucunu etkilemesi sonucuna yol açmaktadır. Diğer bir nokta ise niteliksel bağlamda yaşanan ontolojik kırılmadır. Bu kırılma *insan ve toplum etkileşiminde ortaya çıkan değişimleri* ifade etmek için kullanılmaktadır (Castles, Miller, 2008). Özellikle siyasi nedenlerle ortaya çıkan göçlerde bu durum açıkça görülmektedir. Mültecilik, sığınma, tehcir ve sürgün gibi zorunlu göçler, bu niteliksel kırılmanın en belirgin görünümüdür. Zorunlu göçler söz konusu olduğunda dünyadaki genel görünüme ayrıca parantez açmak gerekmektedir. Buna göre dünyada birçok ülkede, farklı nitelikte ve evrelerde olsa da göçmen ve mülteci gruplarının sayısında artış gözlenmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) raporlarına göre İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana mülteci sayısı ortalama 50 milyonu aşmıştır. 2011 yılından bugüne devam eden kriz sebebiyle ise 13 milyon Suriyelinin evlerini terk ettiği raporlara yansımıştır. Sığınmacılar ve mültecilerle ilgili tartışmalar arttıkça, devletlerin hukuki düzenlemeleri, vatandaşlık tartışmaları, kimliksel karşılaşmalar ve benzeri konuların da sürekli gündemde kaldığı görülmektedir.

Mültecilere ve sığınmacılara dönük düzenlenmiş olan yönetmeliklerde mülteci, *zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu ve devleti kendisini koruyamadığı ya da korumadığı için ülkesinden kaçan kişileri tanımlamak için* kullanılmaktadır (1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Duruma İlişkin Sözleşme). Yönetmeliklerde iltica prosedürleri ise *bir kişinin hukuken mülteci tanımına uyup uymadığının tespit edilmesi için* betimlenmiştir (Uluslararası Af Örgütü Raporu, 2014). Mültecilik durumu iltica hakkının tanınmasıyla oluşan hukuki bir statü olduğu için *mültecilik ve iltica hakkı iç içe* geçmektedir. Sığınmacı kavramı ise aynı yönetmeliklerde *koruma bulmak amacıyla ülkesini terk etmiş ancak henüz mülteci olarak tanınmamış kişiler şeklinde* tanımlanmaktadır. Sığınmacılar da mültecilerle aynı hukuki durumu paylaşmakla birlikte, *iltica başvurularının incelendiği süre boyunca ülkelerine geri dönmeye zorlanamaz oluşlarıyla* farklılaşmaktadır. Ayrıca sığınmacı ile mülteci arasındaki hukuki fark şu şekilde betimlenebilir. *Mülteci sığınma talebi kabul edilmiş ve sığındığı ülkede kalmasına izin verilmiş kişidir; sığınmacı ise ülke sınırlarına girmiş ancak henüz kendisi ile alakalı karar verilmemiş kişidir* (Korkmaz, 2014, 37).

Türkiye'de bu iki tanımlama yönetmeliklerde kullanılmakla birlikte Suriyeliler üzerinden giden tartışmalar, *misafir* tanımlamasına odaklanmıştır. Misafir, *Suriyeliler* özelinde yapılan ve onların konumlarını *mültecilikten* ayırmak için Türkiye'nin dış politika literatüründe kayıtlara geçmiş bir kavram olarak kullanılmıştır. Kavram, aynı zamanda Türkiye ile Suriye arasındaki akrabalık ilişkilerinin de dâhil olduğu sosyal ağa gönderme yapmaktadır. Ancak *misafirliğin bir hak olarak değil, ev sahibine bağlı duygusal bir durum olarak* algılanması muhtemeldir. Bu anlamda özellikle de sürenin uzama ihtimaline karşı, *ev sahibinin karşısındakine misafirliğini hatırlatması, 'haddini bil' anlamını da çağrıştırmaya* potansiyelini taşımaktadır (Erdoğan, 2014, 20). Başbakanlık tarafından Aralık 2012'de yayınlanan bir genelgede yer alan *muhtaç ve mağdur durumda bulunana dost ve kardeş Suriye halkına* ifadesi *misafir* tanımlamasına gönderme yapılması önemlidir.³ Ancak bu korumanın yasal bir dayanağı yoktur ve koruma sadece beyana dayalı bir durumdur. Mültecilere, geçici koruma statüsü sonradan sağlanmıştır. Geçici koruma, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki mülteciyi tanımlayan bireysel duruma ilave olarak, ülkeden kitlesel kaçışlar haline uygulanabilecek bir hukuki tanım geliştirilmesiyle oluşmuştur. Böylece misafirden geçici korumaya giden süreçte Türkiye, Suriyeli mültecilere doğal bir koruma ortamı sağlamıştır (Poyraz, 2012, 66).

Suriyeli mülteci krizi Avrupa'da, AB'ye üye devletlerin sığınmacıları dışarıda tutmak için her türlü tutum ve eylemi harekete geçirdiği bir süreci ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte *tel örgüler çekme, şiddet türlerini kullanma, konut, besin ve su gibi temel ihtiyaçlara erişimi kısıtlama ya da tehditkâr bir dil veya nefret söylemi kullanma* gibi durumlar belirlemiştir. Türkiye'nin açık kapı politikası karşısında Avrupa'nın *Kale Avrupası* politikaları, mültecilerle ilgili süreçleri belirleyen temel bağlam olmuştur. Kale Avrupası tanımlamasında Avrupa

³ 27 Aralık 2012 tarihinde Türkiye'de bulunan Suriye vatandaşlarına yönelik bir yardım kampanyası düzenlenmiştir. 2012/24 sayılı *Ülkemizde Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yardım Kampanyası Genelgesi*'nde Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin "dost ve kardeş" ifadesiyle tanımlandığı ve buradan hareketle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yardım kampanyasına katılmaları talep edilmiştir (T. C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, <https://www.afad.gov.tr/tr/4044/Ulkemizde-Bulunan-Suriye-Vatandaslarina-Yonelik-Yardim-Kampanyasi>, (12.09.2016).

toprağı olan yerlerin tel örgülerle çevrilmesi söz konusudur. Tel örgüler, Kale Avrupa'sının sembolü olmuştur. Afrika ana kıtasındaki tek Avrupa toprağı olan *Ceuta ve Melilla'nın*⁴ tel örgülerle çevrilmeye başlanmasına, düzensiz göç ve uyuşturucu ticaretinin durdurulması amacıyla ilk kez 1990'lı yıllarda başlanmıştır (Alscher, 2005). Kuşkusuz Kale Avrupası yaklaşımının kaynağında Avrupa'nın genelinde 2005 yılından itibaren yükselen etnik kimlik ve İslamofobi tartışmaları da belirleyici olmuştur.

Avrupa'nın bir modernlik pratiği olarak *öteki* ile arasına koyduğu şeffaf duvarlar, fiziksel olarak geriye dönüşün tekrar gündeme gelmesine kaynaklık etmiştir. Avrupa; Fransa, İngiltere ve Brüksel'deki terör saldırılarından sonra daha yoğun bir şekilde *öteki* ile arasına fiziksel duvarların örülmesini hızlandırmış ve kendi korunaklı merkezlerine doğru çekilme politikaları yürütmeye başlamıştır. Avrupa kendi vatandaşları için uygulamaya koyduğu sterilize hayat politikalarıyla, mekânın risklerden arındırılmasına ve yüksek güvenli bir toplum inşasına başlanmıştır. Bu sürece damgalama süreçleri ve dışlama mekanizmaları da eşlik etmektedir. Geçmişle bugün arasındaki temel fark, yabancıların hiç içeriye alınmadığı politik bir sürecin karşımıza çıkmasıdır. Bu politik uygulamaların merkezinde Suriyeli sığınmacılar başta olmak üzere Ortadoğu ülkelerinden Avrupa'ya göç etmiş bireylerin yer alması da ayrıca dikkat çekici bir bağlamdır. Bauman'ın (2014) *turist ve aylak* metaforu artık yerini *yabancıdan azade serseriye* bırakmıştır. Serseriler, yüzer kalabalıklardır ve bunları durduracak yegâne tedbir öncelikle fiziksel olarak mekânların yeniden inşasıdır. Yasal sınırlamalar ya da yönetmelikler mekânsal ayrışmalardan sonra gelmektedir. Bu bağlamda Suriyeliler ve etrafında yaşanan tartışmalar, yeni bir dünya gündeminin de habercisi olmuştur.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI ve YORUMLARI

Türkiye'deki Suriyelilerin toplumsal anlamda kabul edilmeleri ve uyumları konusundaki tartışmalar bakımından bu krizin uluslararası anlamda siyasi özellikler açısından da çok önemli ve hassas bir konu olarak dikkat çekmektedir. 2011 yılında Suriye'de çıkan rejim ve yönetim karşıtı eylemler ile başlayan bu süreçte kriz her geçen gün artış göstererek siyasi çatışmaya dönüşmüş ve hızlı bir gerilim yaratmaya başlamıştır (Erdoğan, 2018). Türkiye'ye ilk olarak Nisan 2011 yılında sığınmaya başlayan Suriyeliler için barınacak yer temin edilmesi gerekiyordu. Bu temel sorunun çözülebilmesi için öncelikle sınır bölgelerine olmak üzere 10 adet sığınmacı kampı "*barınma merkezi*" denilen yaşam alanları oluşturulmuştur.

Çalışmanın bu bölümünde araştırma sürecinde yapılan anketlerin frekans tabloları ve analizleri verilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet Dağılımı

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kadın	196	78,4	87	91,6
Erkek	54	21,6	8	8,4
Toplam	250	100,0	95	100,0

Araştırmada ilk bağımsız değişken cinsiyettir. Araştırma evreninin Sosyoloji Bölümü öğrencileri olması nedeniyle bu araştırmada kadın katılımcıların sayısı erkek katılımcılara oranla oldukça yüksektir. Sosyoloji bölümünün daha çok kadın öğrenciler tarafından tercih edilmesi örneklem dağılımını da etkilemiştir. Araştırma sorularına cevap veren Karabük Üniversitesi katılımcılarının %21,6'sı erkek, %78,4'ü ise kadındır. Bülent Ecevit Üniversitesinde ise bu oran %91,6 kadın, %8,4 erkektir.

Tablo 2. Sınıf Dağılımı

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1.sınıf	21	8,4	40	42,1
2.sınıf	64	25,6	9	9,5
3.sınıf	110	44,0	18	18,9
4.sınıf	55	22,0	28	29,5
Toplam	250	100,0	95	100,0

Araştırmanın ikinci bağımsız değişkeni sınıf değişkeni olmuştur. Örneklemen sınıf dağılımlarına bakıldığında Karabük Üniversitesi katılımcılarının %44'ünü 3. sınıf öğrencileri, daha sonra sırasıyla 2. sınıf (%25,6), 4. sınıf (%22) ve 1. sınıf (%8,4) öğrencileri oluşturmaktadır. Bülent Ecevit Üniversitesinde ise %42,1 ile 1. sınıflar yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla 4.sınıf (%29,5), 3. sınıf (%18,9) ve 2. sınıf (%9,5) yer almıştır.

² Ceuta ve Melilla, İspanya'nın Kuzey Afrika'daki topraklarıdır. İspanyol anayasasına göre özerk il statüsündedirler. Bu bölgelerde, İspanyolca ve Arapça konuşulur. Aynı zamanda Afrika ve Avrupa Birliği arasındaki en yakın mesafede yer almaktadırlar.

Tablo 3. Bölge Dağılımı

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Akdeniz-Ege	46	18,4	9	9,5
Marmara	72	28,8	36	37,9
Karadeniz	69	27,6	32	33,7
İç Anadolu	41	16,4	13	13,7
Güneydoğu -Doğu Anadolu	22	8,8	5	5,3
Toplam	250	100,0	95	100,0

Araştırmanın üçüncü bağımsız değişkeni bölge değişkeni olmuştur. Karabük Üniversitesi örnekleminde katılımcıların %28,8'i Marmara Bölgesinden geldiklerini ifade etmiştir. Daha sonra sırasıyla Karadeniz (%27,6), Akdeniz-Ege (%18,4), İç Anadolu (%16,4) ve Güneydoğu-Doğu Anadolu (%8,8) bölgelerinden geldikleri tespit edilmiştir. Bülent Ecevit Üniversitesi örnekleminde ise araştırmaya katılan katılımcıların %37,9'unun yine Marmara bölgesinden geldikleri saptanmıştır. Daha sonra sırasıyla Karadeniz, İç Anadolu, Akdeniz-Ege ve Güneydoğu-Doğu Anadolu bölgelerinden geldikleri tespit edilmiştir. Çıkan oranlara göre hemen hemen iki üniversite katılımcılarının geldikleri bölgeler birbiriyle aynıdır. Bu durum kuşkusuz üniversitelerin coğrafi konumlarıyla doğrudan ilişkilidir.

Tablo 4. Suriyeli sığınmacıların topluma uyum sağlayabildiklerine ne derecede katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	58	23,2	18	18,9
Çok Az	51	20,4	23	24,2
Az	50	20,0	20	21,1
Orta	50	20,0	23	24,2
Fazla	27	10,8	7	7,4
Çok Fazla	14	5,6	4	4,2
Toplam	250	100,0	95	100,0

Suriye'de yaşanan olaylardan sonra ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler, yakın ülkeler başta olmak üzere dünyada birçok yere göç etmişlerdir. Türkiye sığınmacıların en yoğun tercih ettikleri ülkelerin başında gelmektedir. Kuşkusuz Suriyelilerin fazla olması beraberinde birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Göçler, genellikle iki farklı kültürün karşılaşmasını ortaya çıkardığı için problemlerin belirmesi kaçınılmaz olmuştur. Burada birkaç farklı kaynaktan beslenen problemlerin varlığına gönderme yapılmaktadır. Bunlardan ilki kültürel farklılıklardan ötürü (dil, gündelik hayat, gelenek vb.) ortaya çıkanlardır ki yerleştikleri şehirlerde birçok tartışmayı gündeme taşımıştır. Bir diğeri ise yerleştikleri yerlerde ekonomik hayata katılımlarıyla birlikte ortaya çıkan sorundur. Bütün bu bağlamlar dikkate alındığında aslında yeni bir ülke ve Suriyeli sığınmacıların bu ülkenin toplumsal kurallarına uyum sağlamaları bağlamında iki taraf açısından da zorlu bir süreçten bahsedilmektedir. Yeni bir dil, yeni insanlar ve farklı kültürler tüm bu özellikler dikkate alındığında uyum ve biraradalık hususu önemli hale gelmektedir. Bu süreç bir bütün olarak düşünüldüğünde bireylerde çoğu zaman hem fiziksel hem de sosyal anlamda olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Bu söylemler doğrultusunda katılımcılara yöneltilen en temel sorulardan birisi "Suriyeli sığınmacıların topluma ne kadar uyum sağladıkları" konusu olmuştur.

Tabloya bakıldığında *Karabük Üniversitesi* öğrencilerinin %23,2'si *hiç* cevabını vermiştir. Çok az (%20,4) ve az (%20) yanıtları dikkate alındığında KBÜ'deki katılımcıların toplamda %63,6'sı Suriyeli sığınmacıların uyum konusunda başarılı olmadıklarını düşündükleri görülmüştür. Bülent Ecevit Üniversitesi'nde ise bu oranlar hiç (%18,9), çok az (%24,2) ve az (%21,1) dikkate alındığında toplamda %64,2'dir. BEÜ'deki katılımcıların da yüksek oranda sığınmacıların uyum konusunda başarısız olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Her iki sonuç da Suriyeli sığınmacıların topluma uyum sağladıklarına ne derece katılıyorsunuz önermesini negatif yorumlandığını göstermektedir.

Tablo 5. Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesini ne derecede destekliyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	126	50,4	42	44,2
Çok Az	40	16	22	23,2
Az	39	15,6	12	12,6
Orta	25	10	13	13,7
Fazla	17	6,8	2	2,1
Çok Fazla	3	1,2	4	4,2
Toplam	250	100,0	95	100,0

Suriyeli sığınmacılara bugüne kadar tanınan hak ve ayrıcalıklar sürekli gündem konusu olmuştur. Geçici koruma hakkından yararlanıyor olmaları başta olmak üzere sağlık ve eğitim yardımlarından faydalanmaları da zaman zaman tartışma konusu olmuştur. Ancak Suriyelilere vatandaşlık verilme tartışmaları bütün bu hakların ve yardımların ötesinde bir tartışma bağlamına sahiptir. Kasım 2018 itibariyle Türkiye’de son 7 yılda 55 bin Suriyeliye vatandaşlık verilmiştir. Bu sayı içerisinde 10 binin Türk anne veya babadan olduğu için veya evlenme yoluyla vatandaşlık kazandığı kayıtlara geçmiştir. 20 binden fazla çocuğun da vatandaşlık verilen bu sayının içerisinde olduğu görülmektedir.⁵ Tartışmalarla ilgili *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*’nün Ekim 2018’de yaptığı basın açıklamasında Suriyelilerle ilgili başlıklar tek tek sıralanmıştır. Örneğin Suriyelilerin telefon faturalarını devlet ödeyeceğine dair yayılan bilginin doğru olmadığı, kartların Suriyeliler için değil geri gönderme merkezinde bekleyen yabancılar için düzenlendiği ve finansörünün Avrupa Birliği olduğu belirtilmiştir. Bahsi geçen basın bülteninde vatandaşlıkla ilgili tartışmaların doğrudan veya dolaylı yoldan ilişkili üç başlık yer almıştır. İlki seçimlerde Suriyelilerin oy kullanmadığı, oy kullanabilmeleri için Türk vatandaşı olmaları gerektiği; diğeri TOKİ evlerinin Suriyelilere bedavaya verileceğinin doğru olmadığı TOKİ’den ev sahibi olmanın ilk şartının Türk vatandaşı olmak olduğu, sonuncusu ise Suriyelilerin memur olarak alınacağına yanlış bilgi olduğu memuriyet için temel şartın Türk vatandaşlığı olduğu bilgisidir. Böylece Göç İdaresi, vatandaşlıkla ilgili tartışmalara da açıklık getirmiştir.⁶

Vatandaşlık tartışmalarına paralel şekilde çalışmada katılımcılara “Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesini ne derece doğru buldukları” sorulmuştur. KBÜ katılımcılarının %50,4’ü *hiç* yanıtını vermiştir. Vatandaşlık konusunu destekleyenlerin oranı ise fazla (%6,8) ve çok fazla (%1,2) ile toplamda %8 gibi oldukça düşük bir orandır. BEÜ’ye bakıldığında katılımcıların %44,2’si vatandaşlık konusunu hiç diyerek desteklemediklerini belirtmiştir. Destekleyenlerin oranı ise toplamda %6,3 (fazla %2,1 ve çok fazla %4,2) ile oldukça düşük seviyededir. Sonuçlara bakıldığında iki üniversitenin örneklem grubunun verdiği cevapların birbirine çok yakın olduğu saptanmıştır. Böylece tablonun ortaya koyduğu temel sonuç, Suriyelilere vatandaşlık konusunun uzun bir süre daha tartışma gündeminde kalacağı olmuştur.

Tablo 6. Suriyeli sığınmacıların savaş mağduriyetinin Türkiye tarafından giderildiğine ne derecede katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	26	10,4	8	8,4
Çok Az	30	12	6	6,3
Az	36	14,4	8	8,4
Orta	54	21,6	31	32,6
Fazla	63	25,2	23	24,2
Çok Fazla	41	16,4	19	20
Toplam	250	100,0	95	100,0

Türkiye, sınıra yakın bölgelerde kurulan çadır kentlerle birçok sığınmacı Suriyeliye hızlı ve rahatlatıcı çözümler sunmuştur. Barınma ve korunma gibi önemli ihtiyaçları karşılamaya çalışan Türkiye, Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları maddi ve manevi kayıpları hafifletmeye çalışmıştır. Çadır kentlerde yaşayan sığınmacıların büyük bir kısmının ihtiyaçlarının karşılandığı ve gündelik hayatlarında da sosyalleşmek için pek çok imkân sunulduğu görülmektedir. 8.11.2018 tarihi itibariyle geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeliler 155.410, barınma merkezleri dışında kalanların sayısı ise 3.438.822 kişidir. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin en çok İstanbul’da (559.104), sonra sırasıyla Şanlıurfa (461.847), Hatay (439.642) ve Gaziantep (411.567)’i tercih etmişlerdir. Barınma merkezlerinde eğitim hizmetlerinden toplamda 612.846 kişi yararlanmaktadır. Ekim 2018 itibariyle barınma merkezlerinde 156 Türk doktorun, 186 sağlık personelinin, 109 Suriyeli doktorun, 137 Suriyeli sağlık personelinin çalıştığı görülmektedir. Türkiye’deki sağlık hizmetlerine bakıldığında ise 1.423.844 Suriyelinin hastane hizmeti aldığı, 302.470 kadının doğum hizmeti ve 1.188.606 kişinin ise ameliyat hizmetlerinden yararlandığı raporlara yansımıştır (AFAD, 2018). Bu bağlam dikkate alındığında Türkiye’nin sağlık ve eğitim başta olmak üzere pek çok alanda sığınmacılara destek verdiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda katılımcıların Türkiye’nin sığınmacıların mağduriyetlerini giderip gideremediği konusundaki tutumları sorgulanmıştır.

KBÜ katılımcılarında fazla (%25,2) ve çok fazla (%16,4) diyenlerin oranı %41,6’dır. BEÜ’de ise bu oran %44,2’dir. Böylece her iki sonuç da katılımcıların Suriyeli sığınmacılar konusunda Türkiye’nin tutumuna olumlu anlam yüklediklerini göstermiştir.

⁵ Bkz. <http://t24.com.tr/haber/7-yilda-55-bin-suriyeliye-turk-vatandasligi-verildi,747544>

⁶ <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sosyal-medyada-hizla-yayiliyor-bu-yalanlara-dikkat-534201.html>

Tablo 7. Suriyeli sığınmacılara sosyal yardım yapılması gerektiği fikrine ne ölçüde katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	25	10	6	6,3
Çok Az	38	15,2	5	5,3
Az	53	21,2	17	17,9
Orta	72	28,8	32	33,7
Fazla	43	17,2	22	23,2
Çok Fazla	19	7,6	13	13,7
Toplam	250	100,0	95	100,0

Çalışmada bir önceki soruyla bağlantılı şekilde katılımcılara “Suriyeli sığınmacılara sosyal yardımların yapılması” konusundaki tutumları sorgulanmıştır. Tabloya bakıldığında hiç yanıtı verenler her iki üniversite katılımcıları açısından oldukça düşüktür. Orta ve üzeri (Fazla ve Çok Fazla) yanıtı verenler ise KBÜ’de toplamda %53,6, BEÜ’de ise bu oran %70,6’dır. Dolayısıyla destekler konusunda her iki üniversitede sosyoloji bölümü öğrencilerinin tutumları olumludur.

Tablo 8. Suriyeli sığınmacılar ile fiziksel temaslar öğrencilerin tutumlarına ne derecede etki eder?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	23	9,2	18	18,9
Çok Az	32	12,8	20	21,1
Az	47	18,8	21	22,1
Orta	70	28,0	20	21,1
Fazla	51	20,4	7	7,4
Çok Fazla	27	10,8	9	9,5
Toplam	250	100,0	95	100,0

Saha çalışmasında uygulanan ölçekte “Suriyeli sığınmacılarla fiziksel temasların öğrencilerin tutumlarında ne derece olumlu etki sağlıyor” sorusu gündelik hayatta karşılaşmalar bağlamında ele alınmıştır. Burada fiziksel temastan kasıt gündelik hayatta her türlü karşılaşmaya gönderme yapmaktadır. Bahsi geçen temasları iki farklı bağlamda düşünmek mümkündür. İlki şehir içindeki karşılaşmalar, diğeri ise kampüs için karşılaşmalardır. Burada kitle iletişim araçlarında ve sosyal medyada çıkan haberler kapsam dışında tutulmuştur. Şehirdeki Suriyelilerin sayısal dağılımına bakıldığında Karabük’te 766, Zonguldak’ta ise 505 kayıtlı Suriyeli mevcuttur (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Göç İstatistikleri 2018). Bu rakamlar kuşkusuz büyükşehirlerle kıyaslandığında oldukça düşüktür. Ancak burada dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan birisi Ortadoğu kökenli her yabancıya “Suriyeli” kategorisinde etiketlenmesidir. Böylece Suriyeli bütün yabancı uyrukluların üst etiketleme kimliği olmaktadır. Kampüs için karşılaşmalarda ise Suriyeliler bağlamında yabancı uyruklu öğrenciler üzerinden gidilmektedir. YÖK 2017-2018 eğitim-öğretim istatistiklerine göre Karabük Üniversitesi’nde yabancı uyruklu öğrenci sayısı 3,211’dir. Bunlar içerisinde Suriye Arap Cumhuriyeti uyruklu olanların sayısı ise 1178 gibi yüksek bir rakamdır. Bu sayının 932’si erkek, 246’sı kadın Suriyelidir. Bülent Ecevit Üniversitesi’ne bakıldığında yabancı uyruklu öğrenci sayısının 950 olduğu görülürken, bunların sadece 79’u Suriyelidir (BEÜ Faaliyet Raporu, 2018).

Bu bağlamdan hareket edildiğinde tabloda fiziksel temasların öğrenci tutumlarını etkilediğine dair bulgularda iki üniversite arasında belirgin farklılıklar vardır. KBÜ’de ekiler diyenlerin oranı orta ve üzeri (fazla ve çok fazla) olarak dikkate alındığında %59,2 gibi yüksek bir orandır. BEÜ’de ise bu oran %38’dir. BEÜ’de hiç yanıtı verenlerin oranı %18,9 iken bu oran KBÜ’de 9,2’dir. Sonuç olarak Suriyeli öğrenci sayısının yüksek olduğu Karabük Üniversitesi’nde Suriyelilerle ilgili tutumların oluşmasında fiziksel temasların belirgin bir etki bıraktığı görülmektedir.

Tablo 9. Suriyeli sığınmacılar konusunda olumsuz tutumlarda sosyal medyanın ne derecede etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	34	13,6	14	14,6
Çok Az	46	18,4	7	7,4
Az	11	4,4	19	20,0
Orta	27	10,8	5	5,3
Fazla	62	24,8	24	25,3
Çok Fazla	70	28,0	26	27,4
Toplam	250	100,0	95	100,0

Sosyal medya, günümüzün en önemli iletişim ve en etkili propaganda araçlarından birisi olarak dikkat çekmektedir. Kullanıcılarına sınırsız bir alan sunan sosyal medya bilgiyi ve gerçeği de dönüştürmektedir. Örneğin sosyal medyada bilgi ortaya atıldığında çok hızlı bir şekilde viral olmakta ve kullanıcılar bilginin doğru olup olmadığı konusunda araştırma ihtiyacı hissetmemektedir. Sosyal medyada kullanıcıların tutumlarını ve Suriyelilere yaklaşımlarını etkileyen birçok yanlış ya da eksik bilgi dolaşmakla birlikte dikkat çekici olanları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Suriyelilerin devletten maaş aldıkları
- Telefon faturalarını devletin ödediği
- İstedikleri üniversiteye sınavsız girdikleri
- Araçları için vergi ödemedikleri
- Seçimlerde oy kullandıkları
- TOKİ'den bedava ev alacakları
- Memur olarak atandıkları ya da atanacakları

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü konuyla ilgili basın açıklaması yapmış ve sosyal medya üzerinden dolaşıma giren yanlış ya da eksik bilgilerle ilgili açıklama yapmıştır. Kurumun açıklama yapma ihtiyacını hissetmesi, sosyal medyanın etki alanının gücünü göstermesi bağlamında dikkate değerdir. Ocak 2018'de yayınlanan "Digital in 2018 in Western Asia"da Türkiye ile ilgili istatistiklerde nüfusun %67'sini oluşturan 54,3 milyon internet kullanıcısı olduğu belirtilmiştir. Sayısal veriler içerisinde nüfusun %51'ini oluşturan 51 milyon aktif sosyal medya kullanıcısı varken, nüfusun %54'ünü oluşturan 44 milyon kişi de aktif mobil sosyal medya kullanıcısıdır.⁷

Bu bağlamdan hareketle katılımcılara yöneltilen önemli sorulardan birisi sosyal medyanın Suriyeli sığınmacılarla ilgili oluşan olumsuz imajlarda ne kadar etkili olduğu konusundaki tutumlarıdır. Tabloya bakıldığında etkilemediğini düşünen katılımcıların oranı KBÜ'de %13,6 iken BEÜ'de bu oran %14,6'dır. Ancak katılımcıların sosyal medyanın tutumları etkilediğine dair fazla ve çok fazla diyenlerin oranlarına bakıldığında KBÜ'de katılımcıların %52,8'i iken BEÜ'de ise bu oran %52,7'dir. Böylece her iki üniversite için de sosyal medyanın Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumları olumsuz etkilediği görüşü ortaya çıkmıştır.

Tablo 10. Suriyeli sığınmacıların temel ihtiyaçlarını karşılayamadığına ne derecede katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	26	10,4	15	15,8
Çok Az	34	13,6	6	6,3
Az	37	14,8	23	24,2
Orta	85	34,0	25	26,3
Fazla	39	15,6	16	16,8
Çok Fazla	29	11,6	10	10,5
Toplam	250	100,0	95	100,0

Ülkelerinden kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin birçoğu tüm mal varlıklarını geride bırakmışlardır. Bu bağlamdan hareketle Suriyeliler için temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında dahi belli bir güçlük çektiklerini ya da çekiyor olduklarını ileri sürmek mümkündür. Çalışmada sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilere bu konuyla ilgili olarak "Suriyeli sığınmacıların temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları" görüşüne ne derece katıldıkları sorulmuştur. KBÜ'deki katılımcıların orta ve üzeri yanıtını verenlerin oranı toplamda %61,2 olarak çıkmıştır (Orta %34; Fazla %15,6 ve Çok Fazla %11,6). BEÜ'de ise bu oran %53,6 çıkmıştır (Orta %26,3, Fazla %16,8 ve Çok Fazla %10,5). Böylece katılımcıların büyük bir çoğunluğunun sığınmacıların temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları noktasında hemfikir oldukları görülmüştür.

Tablo 11. Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik düzeni bozduğuna ne ölçüde katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	55	22,0	12	12,6
Çok Az	52	20,8	14	14,7
Az	52	20,8	15	15,8
Orta	45	18,0	25	26,3
Fazla	31	12,4	14	14,7
Çok Fazla	15	6,0	15	15,8
Toplam	250	100,0	95	100,0

⁷ Bkz. <https://dijilopedi.com/2018-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>

Çalışmada katılımcıların sığınmacılarla ilgili tutumlarında en karakteristik anlamlandırma biçimleri sosyo-ekonomik değerler üzerinden gitmektedir. Göç kuramlarına bakıldığında ekonominin önemli bir değişken olduğu ve çoğunlukla göçleri tetikleyen birincil faktörlerden birisi olduğu görülmektedir. Zorunlu göçler sonrasında en sık karşılaşmaların da kültürel alandan sonra ekonomik alan üzerinden gerçekleştiğini iddia etmek mümkündür. Bu nedenle araştırmada katılımcıların “Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik düzeni bozduğuna ne ölçüde katıldıkları” önemli bir parametre olmuştur. Sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerin yaklaşımları ve verdikleri cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan sonuçları şu şekilde değerlendirmek mümkündür.

KBÜ katılımcılarının %22’si, BEÜ katılımcılarının ise %12,6’sı sığınmacıların sosyo-ekonomik düzeni hiç bozmadığına dair görüş belirttikleri görülmektedir. BEÜ’de orta (%26,3), fazla (%14,7) ve çok fazla (15,8) diyenlerin toplamda katılımcıların %56,8’ini oluşturmaktadır. Bu orana göre BEÜ sosyoloji bölümü öğrencilerinden büyük bir çoğunluk sığınmacılarla sosyo-ekonomik durum arasında olumsuz bir ilişki kurmaktadır. KBÜ’de ise bu oran %36,4’tür (orta %18, fazla %12,4 ve çok fazla %6). Buna göre KBÜ sosyoloji bölümü öğrencilerinin sığınmacılarla sosyo-ekonomik durum arasında kurdukları ilişki daha düşük yoğunluktadır.

Tablo 12. Suriyeli sığınmacıların işinizi elinden aldığı düşüncesine ne derecede katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	21	8,4	9	9,5
Çok Az	27	10,8	9	9,5
Az	44	17,6	10	10,5
Orta	53	21,2	24	25,3
Fazla	50	20,0	23	24,2
Çok Fazla	55	22,0	20	21,1
Toplam	250	100,0	95	100,0

Çalışma hayatı, göçmenlerin geldikleri yerlerde oranın yerli sakinleriyle sıklıkla karşılaştıkları alanlardan birisidir. Barınmadan geçinmeye kadar göçmenlerin kendilerine açmaya çalıştıkları temel alanlar, aynı zamanda çalışma hayatının uzantıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomi aynı zamanda toplumsal tartışmaların en yoğun olduğu alanlardan biridir. Dolayısıyla Türkiye’de Suriyeli mülteciler üzerinden en yoğun yaşanan tartışmalardan birisi çalışma hayatıdır. Suriyeli sığınmacılar, Türkiye’de yaşamaya başladıktan sonra sıklıkla karşılaştıkları alanların başında “ucuz iş gücü emeği” olarak görülmeleri gelmektedir. Hizmet sektörü başta olmak üzere birçok alanda Suriyeli sığınmacıların ucuz işgücü olarak kullanıldıkları görülmektedir. Kamu kurumlarında da taşeron firmalar tarafından Suriyeli sığınmacıların çalıştırıldığı ve gündelik hayatta mesleki alanlarıyla yer kapladığını ifade etmek mümkündür. Ayrıca yapılan yasal düzenlemelerin kayıt dışı istihdam, istismar ve ayrımcılık üzerinden gitmesi de Suriyeli sığınmacıların çalışma hayatında karşılaştıkları sorunların çerçevesini göstermesi bakımından dikkate değer durmaktadır. Çalışma hayatıyla ilgili bir başka nokta Suriyeli sığınmacıların artık kendi mahallelerini oluşturmaya başlamaları ve bu mahallelerde esnaf statüsüyle kendi mekânlarını açıyor olmalarıdır. Böylece çalışma hayatında yeni bir karşılaşma alanının da ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir.

Bütün bu bağlamlar dikkate alındığında katılımcılara “Suriyeli sığınmacıların işinizi elinden aldığı düşüncesine ne derece katılıyorsunuz” sorusu yöneltilmiştir. Tabloya bakıldığında fazla (%20) ve çok fazla (%22) diyenlerin KBÜ’deki toplam oranı %42 iken, BEÜ’de bu oran %45,3 olarak sonuçlara yansımıştır. Hiç diyenlerin oranı her iki üniversite de oldukça düşük bulunmuştur. Bu oranlar sosyoloji bölümü öğrencilerinin genel olarak Suriyeli sığınmacılarla işsiz kalınma arasında olumsuz bir ilişki kurduğu görülmektedir. Kuşkusuz burada bir alt bağlam olarak öğrencilerin Suriyeli öğrencileri kendilerine rakip olarak gördüklerini ifade etmek mümkündür. Özellikle Suriyeli öğrencilerin ders başarısı ve yabancı dil üstünlüğü bakımından kendilerinden bir adım önde olduklarına dair genel bir eğilimin olduğuna dikkat çekmek mümkündür.

Tablo 13. Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisini zarara uğrattığı fikrine ne derecede katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	12	4,8	4	4,2
Çok Az	20	8,0	5	5,3
Az	34	13,6	13	13,7
Orta	52	20,8	16	16,8
Fazla	62	24,8	25	26,3
Çok Fazla	70	28,0	32	33,7

Toplam	250	100,0	95	100,0
--------	-----	-------	----	-------

Suriyeli sığınmacılar için yapılan ödemeler ve Suriyeli sığınmacılara ayrılan ödenekler Türkiye’de sıklıkla tartışma konusu olmaktadır. Bu tartışmalar Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisi üzerinde ağır bir baskı yarattığı kanısının güçlü olduğu bir kamuoyunu sürekli canlı tutmaktadır. Sığınmacılar için yapılan başta barınma, korunma, erzak, sağlık ve eğitim üzere yapılan yardımlar ve ödenekler Türkiye ekonomisini etkileyebilmektedir. Bu bağlamdan hareketle Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisini zarara uğrattığı fikrine katılma biçimlerine bakıldığında Sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerinin yanıtlarını şu şekilde belirtmek mümkündür. KBÜ katılımcıları arasında fazla (%24,8) ve çok fazla (%28) diyenlerin toplam oranı %52,8’dir. BEÜ’de bu oran %60 (fazla %26,3 ve çok fazla %33,7) tr. Hiç diyenlerin oranının ise oldukça düşük olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisini olumsuz etkilediği yargısına katılım düzeyinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 14. Suriyeli sığınmacıların göçü ile barınma sorununun ortaya çıktığına ne derecede katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	16	6,4	8	8,4
Çok Az	18	7,2	4	4,2
Az	35	14,0	7	7,4
Orta	58	23,2	20	21,1
Fazla	48	19,2	31	32,6
Çok Fazla	75	30,0	25	26,3
Toplam	250	100,0	95	100,0

Büyük şehirlerde yaşayan sığınmacılar ekonomik anlamda zorluk çekmemek için düşük kirali konutları tercih etmektedirler. Ekonomik yetersizliklerden kaynaklı ve içinde bulunulan zaruri durumlardan dolayı birkaç aile ile aynı evi paylaştıklarını söylemek de mümkündür. Sayıları sürekli arttıkça Suriyeli sığınmacılar için barınmanın önemli bir sorun olmaya devam edeceğini ileri sürmek yanıltıcı olmasa gerektir. Suriyeli sığınmacıların statülerine ve sınıf yapılarına göre birkaç farklı yerleşme biçimlerinin olduğu görülmektedir. Üst sınıf sığınmacılar kendilerine şehrin oturulabilir ve yaşanabilir alanlarını seçerken komşularının da kendi sınıf seviyelerinde olmalarına dikkat etmektedirler. Mahalle olarak yerleşmeyi tercih edenler ise orta ve alt gelir grubuna mensup oldukları görülmektedir. Mahalle tercihi göçün ortaya çıkardığı akrabalık ve hemşeri dayanışmasının önemli bir etkisi vardır. Büyükşehirlerde merkez mahallelerinin Suriyeli sığınmacılara terk edilmeleri de yerleşme biçimlerinde görülen bir başka özelliktir. Bu yerleşme biçiminin çerçevesini kiralaların düşük olması, evlerin birkaç ailenin bir arada yaşamasına uygun olması ve mahallede demografik olarak sığınmacıların baskın üstünlüğü gibi temel üç bağlam çizmektedir. Böylece Suriyeliler şehir merkezlerinde kendi mahallelerini oluştururken, merkez sakinleri de şehrin daha dışına alanlara kaymaktadır.

Bu doğrultuda Sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilere Suriyeli sığınmacılarla barınma sorunu arasındaki ilişkileri anlamlandırma biçimleri sorulmuştur. KBÜ katılımcılarının fazla (%19,2) ve çok fazla (%30) diyenlerin toplam oranı %49,2’dir. BEÜ’deki oran ise %58,9’dur (fazla %32,6 ve çok fazla %26,3). Hiç cevabını veren katılımcı oranları ise oldukça düşüktür. Böylece her iki katılımcı grubunun da Suriyeli sığınmacılarla birlikte barınma sorununun ortaya çıktığı yargısına katıldıkları görülmüştür.

Tablo 15. Suriyeli sığınmacıların, yaşamınıza tehdit algısı oluşturduğuna ne ölçüde katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	14	5,6	11	11,6
Çok Az	28	11,2	8	8,4
Az	34	13,6	15	15,8
Orta	53	21,2	16	16,8
Fazla	49	19,6	27	28,4
Çok Fazla	72	28,8	18	18,9
Toplam	250	100,0	95	100,0

Gündelik hayatta etkileşimlerin birincil kaynağı sıklıkla güven ilişkisi üzerinden yürür. Güven ilişkisi ise gündelik hayattaki eylemlerin belirliliğine dayanır. Buradaki belirlilikten kasıt, belli bir kültürel yapının ve davranış kalıplarının varlığıdır. Yabancı, bu belirliliğin düşmanı olarak algılanır ve gündelik hayat içerisinde ötekileştirilir. Göçmenlerin yerleştikleri bölgelerde sıklıkla karşılaştıkları durumların başında yabancı olarak kabul edilmeleri ve gündelik hayatlarının bu tutumlar üzerine kurmaları yer almaktadır. Yerel halk ile göçmenler arasındaki ilişki güvensizlik temellidir. Güvensizlik aynı zamanda

göçmenleri yerel halkın yaşamlarına bir tehdit olarak algılanmasına neden olmaktadır. Suriyeli sığınmacılarla ilgili de benzer süreçlerin işlediğini ifade etmek mümkündür.

Suriyeli sığınmacılarla ilgili çalışmada sorgulanan temel noktalardan birisi sığınmacıların "yabancı" ya da "bir tehdit" olarak algılanıp algılanmadıklarının tespit edilmesi olmuştur. Tabloya bakıldığında katılımcıların hiç yanıtına oldukça düşük yanıtlar verdiği görülmektedir. KBÜ katılımcılarının sığınmacıları bir tehdit olarak algılayıp algılamadıkları konusunda fazla (%19,6) ve çok fazla (%28,8) diyenlerin oranı toplamda %48,4'tür. BEÜ'de ise bu oran %47,3'tür (fazla %28,4, çok fazla %18,9). Oranlara bakıldığında katılımcıların sığınmacıları bir tehdit olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 16. Suriyeli sığınmacılarla ilgili kültür farkının sorun çıkardığına ne ölçüde katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	16	6,4	13	13,7
Çok Az	21	8,4	7	7,4
Az	34	13,6	18	18,9
Orta	50	20	14	14,7
Fazla	55	22	24	25,3
Çok Fazla	74	29,6	19	20
Toplam	250	100,0	95	100,0

Türkiye'de uzun süredir yaşamlarına devam eden Suriyeli sığınmacılarla gündeme gelen tartışma konularından birisi gündelik hayata uyum sağlayamadıkları yönündedir. Dil, din, ırk ve kültürel anlamdaki farklılık düzeyleri oluşan uyum sorunlarının temel besleyici kaynakları olarak değerlendirilmektedir. Sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilere konuyla ilgili olarak "kültür farkının sorun çıkardığına ne ölçüde katıldıkları" sorulmuştur. Tabloya bakıldığında KBÜ'de hiç diyenlerin oranı %6,4 iken BEÜ'de bu oran %13,7'dir. Fazla ve çok fazla yanıtlarının toplamlarına bakıldığında KBÜ'de bu oran %51,6 iken (fazla %22 ve çok fazla %29,6), BEÜ'de bu oran %45,3'tür (fazla %25,3 ve çok fazla %20). Oranlara bakıldığında iki üniversitenin örneklem grubunun verdiği cevaplar uyumlu olup, katılımcıların ortak fikri iki toplumun üyeleri arasında kültürel bağlamda farklılıkların olduğu gerçeğidir.

Tablo 17. Suriyeli sığınmacıların toplumdaki dışlanmaları gerektiğine ne derecede destekliyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	9	3,6	2	2,1
Çok Az	24	9,6	6	6,3
Az	28	11,2	16	16,8
Orta	46	18,4	19	20
Fazla	64	25,6	22	23,2
Çok Fazla	79	31,6	30	31,6
Toplam	250	100,0	95	100,0

Özellikle bölgelerine yakın illere çok sayıda Suriyeli sığınmacının yerleşmiş olması, bu bölgelerde kimi zaman gerilimlere kimi zaman da sığınmacıların dışlanmalarına neden olmaktadır. Bu bağlamdan hareketle çalışmada katılımcılara Suriyeli sığınmacılarla ilgili "sığınmacıların toplumdaki dışlanmaları gerektiğine ne derece destekliyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında karşımıza çıkan oranlara şu şekilde dikkat çekmek mümkündür. Soruya hiç diyenlerin oranı KBÜ'de %3,6 iken BEÜ'de bu oran %2,1'dir. Fazla ve çok fazla seçeneklerine bakıldığında ise KBÜ'deki katılımcıların oranı toplamda %57,2 iken (fazla %25,6 ve çok fazla %31,6), bu oran BEÜ'de %54,8'dir (fazla %23,2 ve çok fazla %31,6). Oranlara bakıldığında katılımcıların yarısından fazlasının sığınmacıların dışlanmaları gerektiğine katıldıkları görülmüştür.

Tablo 18. Suriyeli sığınmacıların savaşın sona ermesinin ardından ülkelerine geri dönmeme ihtimallerinin olduğuna ne derecede katılıyorsunuz?

Karabük Üniversitesi			Bülent Ecevit Üniversitesi	
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hiç	46	18,4	18	18,9
Çok Az	40	16,0	8	8,4
Az	36	14,4	16	16,8
Orta	34	13,6	14	14,7
Fazla	37	14,8	17	17,9
Çok Fazla	57	22,8	22	23,2
Toplam	250	100,0	95	100,0

Sığınmacıları önce misafir olarak tanımlayıp arkasından onları geçici koruma statüsüne alan Türkiye

sürecin başlamasının 7. yılında sığınmacıların konumunun artık kalıcı bir duruma dönüştüğünü kabul etmeye başlamıştır. Kamuoyunda sıkça vatandaşlık tartışmalarıyla gündeme gelen Suriyeli sığınmacılar için yaygın kamuoyu yargısı da ülkelerine geri dönme ihtimallerinin gittikçe düştüğü yönündedir. Bu bağlamdan hareketle katılımcılara “savaş sona erdikten sonra Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönme ihtimalleri” sorulmuştur. Sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerin bu konuyla ilgili tutumları ve verdikleri cevaplar bağlamında ortaya çıkan oranlama şu şekilde oluşmuştur. KBÜ’lü katılımcıların %37,6’sı (fazla %14,8 ve çok fazla %22,8) Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönmelerine ihtimal vermediklerini ifade etmişlerdir. BEÜ’deki oranlara bakıldığında ise katılımcıların %41,1’i (fazla %17,9 ve çok fazla %23,2) sığınmacıların ülkelerine dönme ihtimali vermediklerini söylemişlerdir. İki üniversite grubunun ortak fikri Suriyeli sığınmacıların iç savaşın sona ermesinin ardından ülkelerine geri dönmeyeceklerini ve Türkiye’de yaşamaya devam edeceklerini düşüncesini ifade etmeleri olmuştur.

SONUÇ

Suriyeli mülteciler, savaş hali ve belirsizlikler devam ettiği sürece Türkiye’nin ve dünyanın gündeminde yer almaya devam edeceklerdir. Küreselleşme tartışmaları yeni dönemde, göçlerin toplumsal yapılar üzerinde yarattığı etkilere yer vermekle birlikte mültecilerin yeni bir küresel aktöre dönüştüklerinin de habercisi olmuştur. Dünyadaki belirsizlikler ve güvensizlikler artarken mülteciler de büyük bir risk kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır.

Bu çalışma, dünyanın ve Türkiye’nin hazırlıksız yakalandığı bir durumu betimlemiştir. Avrupa, mülteciler konusunda duvarlar örmek ve sınır kontrollerini artırmak için tel örgüler örmek gibi fiziksel yaptırımlara başvururken, Türkiye krizin başından beri uyguladığı açık kapı politikasıyla, yasal düzenlemeleri kullanmış, fiziksel olarak Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye gelmelerine sınırlama koymamıştır. Türk hükümetinin ilk başlarda Suriyeli sığınmacılar için yaptığı misafir tanımlaması, dost ve komşu ülke bağlamını içeren duygusal bir yakınlığın varlığına gönderme yaparken, 2013 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kurulmasıyla birlikte Suriyeli sığınmacıların durumlarının yeniden tanımlandığı görülmüştür. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Suriyeli sığınmacılar konusunda süreci kontrol eden ve yöneten temel kurum haline gelmiştir. Ancak yeni bir kurum olması nedeniyle Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün Suriyeli sığınmacılarla ilgili süreci kontrol etme ve yönetme konusunda ne kadar başarılı olacağını ilerleyen dönemler gösterecektir. Çünkü Avrupa, yıllardır mülteciler ve göç konusunda tecrübeli olmakla birlikte Türkiye ilk defa uluslararası bir sığınma süreciyle karşılaşmıştır. Bu süreç, misafirlikten geçici korumaya, savaşın uzaması gibi sebeplerle de kalıcı yerleşikliğe doğru evrilen bir görünüm sergilemiştir. Suriyelilerin, Türkiye’de kendilerine ait mahalleler kurdukları, kendileri gibi yaşayan ve kendilerinden olan insanlarla bir arada yaşamaya çalıştıkları görülmektedir. Böylece Suriyelilerin mekânsal olarak Türkiye’de kalıcı olmaya doğru hayatlarını yeniden planlamaları da söz konusudur. Suriyeli sığınmacıların vatandaşlığa alınması, Avrupa’yla yapılan anlaşma gereğince Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de tutulması, öğretmen ve doktor olan Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kayıt altında çalışabilmesi için çeşitli çalışmaların yapılması gibi tartışmalar bugün, Türkiye’nin önemli gündem maddelerinden birisi olmuştur.

Çalışmayla ilgili yapılan literatür araştırmasında dikkat çeken noktalardan birisi Suriyeliler hakkında yapılan araştırmalar ve raporlarda karşımıza çıkmıştır. Çalışmalar özellikle alt gelir grubu Suriyelilerin yaşantıları ve problemleri üzerine yapılmıştır. Bu raporlar, Suriyelilerle ilgili yasal düzenlemelerin alt sınıfları kontrol etme ve onların hayatlarını düzenleme getirme kaygısıyla yapıldığını akla getirmektedir. Çünkü raporlarda dikkat çeken nokta, yasal düzenlemelerin temel bağlamının Suriyelilerin oluşturabileceği risk unsurlarından toplumsal alanı arındırmaya çalışmak olduğunun kabulüdür. Suriyelilerin üst gelir grubunun nerede olduğu, nelerle meşgul olduğu konusunda yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca yasal düzenlemelerde üst gelir grubunun hangi bağlamlarda ele alındığı ve onların düzenleme maddelerinde nerede durduğu belirsizdir. Kamp dışındaki Suriyeli sığınmacıların özellikle büyük kentlere yayılması da önemli problemlerden birisi olmuştur. Kentlere yayılan Suriyeli sığınmacıların çoğunlukla alt gelir grubuna dâhil olduğu görülmektedir. Bunun karşısında kentlerde arsa fiyatlarının yükselişi, kiralardan artışı, emlak fiyatlarının artışı gibi birçok bağlamın da üst gelir grubu Suriyeli sığınmacılar ekseninde tartışıldığı görülmektedir. Ancak bu konularda çalışma sayısının artırılması gerekmektedir. Avrupa Birliği ile yapılan *Geri Kabul Anlaşması’nın* da içeriğine bakıldığında Suriyelilerin uzun bir süre daha tartışmaların merkezinde olacağı görülmektedir.

Bu çalışmada 15 Nisan 2011 tarihinde patlak veren Suriye’deki iç savaşın ardından kitlesel olarak gerçekleştirilen göç hareketinin Türkiye’ye olan yansımaları ve sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerin Suriyeli sığınmacılara karşı tutumlarının ne yönde olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın hipotezleriyle paralel şekilde araştırmada elde edilen sonuçları şu şekilde maddelemek mümkündür:

- Suriyeli sığınmacıların topluma uyum konusunda başarılı olmadıklarının düşünenlerin oranı oldukça yüksek çıkmıştır (KBÜ %63,6 ve BEÜ %64,2).
- Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesini kesinlikle reddettikleri görülmüştür (KBÜ %50,4 ve %44,2).
- Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyeli sığınmacılarla fiziksel temasların tutumları etkilediğini düşünmektedirler (KBÜ %59,2 ve BEÜ %38).
- Suriyeli sığınmacılar konusunda olumsuz tutumların oluşmasında sosyal medyanın oldukça etkili olduğu ortaya çıkmıştır (KBÜ %52,8 ve BEÜ %52,7).
- Katılımcılar Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik düzeni bozduğunu düşünmektedirler (BEÜ %56,8 ve KBÜ %36,4).
- Araştırmada katılımcıların Suriyeli sığınmacıları kendilerine rakip gördükleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyeli sığınmacıların işlerini elinden alacağı düşüncesine sahip olduğu görülmüştür (KBÜ %42 ve BEÜ %45,3).
- Katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisine zarar verdiklerini düşündükleri görülmüştür (KBÜ %52,8 ve BEÜ %60).
- Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyeli sığınmacılarla birlikte barınma sorunu ortaya çıktığını düşünmektedirler. Burada kuşkusuz hem mahallelerine yerleşen Suriyeli sığınmacıları hem de onlarla birlikte kiraların yükselmesini aynı potada değerlendirdikleri görülmüştür (KBÜ %48,4 ve BEÜ %47,3).
- Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyeli sığınmacıları yaşamlarına bir tehdit olarak görmektedir (KBÜ %48,4 ve BEÜ %47,3).
- Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyeli sığınmacıların toplumdan dışlanmaları gerektiğine inandıkları tespit edilmiştir (KBÜ %57,2 ve BEÜ %54,8).
- Katılımcılar Suriyeli sığınmacıların ülkelerindeki gündelik hayat normale dönse de ülkelerine dönmeyeceklerini düşünmektedirler (KBÜ %37,6 ve BEÜ %41,1).

Sonuçları genel olarak değerlendirdiğimizde Sosyoloji okuyan öğrencilerin genel tutumlarının Suriye'den gelerek Türkiye'ye yerleşen sığınmacıların topluma uyum sağlayamadığı yönündedir. Yeni bir dil, yeni insanlar ve farklı kültürler gibi başlıklardan hareket edildiğinde öğrencilerin Suriyelilerin toplumda yeni problemler ortaya çıkardığını ifade ettikleri görülmüştür. Bu problemler, bireylerde hem fiziksel hem de psikolojik bağlamda olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Sığınmacıların Türkiye'ye göç etmeye başladığı zamandan bugüne kadar ki olan süreçte Suriyelilere tanınan hak ve ayrıcalıklar sürekli gündem konusu olmuştur. Geçici koruma hakkından yararlanıyor olmaları, yararlandıkları sağlık ve eğitim hizmetleri öğrenciler tarafından olumsuz algılanmakta ve olumsuz anlam yüklemelerin artmasına kaynaklık etmektedir. Örneğin katılımcıların büyük bir çoğunluğu sığınmacılara vatandaşlık verilmesini kesinlikle reddetmişlerdir. Bir başka sorunsal olarak dikkat çeken konu ise sığınmacılara yapılan sosyal yardımlar olmuştur. Sığınmacıların temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları noktada katılımcıların hemfikir oldukları görülürken, Türkiye'nin sığınmacılara yaptığı sosyal yardımların değerlendirilmesi hususunda net bir tutum takınmadıkları tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- AFAD (2018). Geçici Barınma Merkezleri Son Durum. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/15_10_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu_1.pdf, Erişim Tarihi: 17.11.2017.
- Alscher, Stefan (2005). "Kale Avrupa'sının Kapısını Çalmak: İspanya'nın Güneyi ve Polonya'nın Doğusundaki Göç ve Sınır Kontrolleri". <http://www.stefan-alscher.de/resources/wrkg126.pdf>, Erişim Tarihi: 18.10.2017.
- Bauman, Zygmunt (2014). *Modernlik ve Müphemlik*. (Çev. İ. Türkmen), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beck, Ulrich (2011). *Risk Toplumu Başka Bir Modernliğe Doğru*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Castles, Stephen ve Millet J. Mark (2008). *Göçler Çağı - Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (Çev. B. Uğur Bal ve İ. Akbulut), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, Murat (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Rapor. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46184>, Erişim Tarihi: 12.09.2017).
- Erdoğan, Murat (2018). *Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, Ayhan ve Diğerleri (2009). *Türkiye'de İç Göçler Bütünleşme mi Geri Dönüş mü?- İstanbul Diyarbakır Mersin*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Korkmaz, Ayşe Çiçek (2014). Sığınmacıların Sağlık ve Hemşirelik Hizmetlerine Yarattığı Sorunlar. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, Sayı:1, s.37-42.
- Lee, Everett S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, Vol. 3, No:1, p.42-57.
- Poyraz, Yasin (2012). Suriyeli Vatandaşların Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 2, s.53-69.
- Uluslararası Af Örgütü Raporu (2014), Kale Avrupası'nın İnsani Bedeli - Avrupa Sınırlarında Göçmen ve Mültecilerin Karşılaştıkları İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Af Örgütü LTD, Birleşik Krallık.